

Asia: VN/17593/2024

Lausuntopyyntö: luonnos hallituksen esitykseksi tekoälyasetuksen toimeenpanoa koskevaksi lainsäädännöksi

Lausunnonantajan lausunto

Lausuntonne koskien keskeisiä ehdotuksia

Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialue (Pohde) pitää EU:n tekoälyasetusta ja sitä koskevaa kansallista lainsäädäntöä tarpeellisena kansalaisten perusoikeuksien, terveyden, turvallisuuden, demokratian ja ympäristön suojelemiseksi. Tekoälyjärjestelmien avulla voidaan manipuloida ja tehdä rikoksia sekä huolimattomuudella aiheuttaa suurta vahinkoa. Sisämarkkinoilla tarvitaan riittävän tehokkaat menetelmät riskien minimoimiseksi. Siksi kannatamme lakiehdotuksia.

Pidämme perusteltuna, että Suomessa lainsäädäntö suunnitellaan yhteensovittavaksi muuttamatta laajemmin muuta lainsäädäntöä ja viranomaisrakennetta. Valvonnan hoitaminen tarkistamalla viranomaisten välistä työnjakoa ja keskittämällä tehtäviä tietyille viranomaisille on käyttäjien näkökulmasta selkeä ratkaisu, joka turvaa nykyisten toimintamallien jatkuvuuden.

Tekoälyasetuksen markkinavalvonnan hajauttaminen kunkin toimialan vastaaville viranomaisille on hyvä ratkaisu. Viranomaisten syvälinen tuntemus esimerkiksi terveydenhuollon lainsäädännöstä ja lainalaisuuksista helpottaa varmasti erilaisten laintulkintojen tekemistä ja siten tekoälyteknologian soveltamista toimialalle.

Ehdotuksen mukainen keskitetyn yhteyspisteen rooli Liikenne- ja viestintävirastolle luo mahdollisuuden hyödyntää synergiaetuja. Yhteyspisteen asema edistää kansallisten ja EU-tason toimien koordinoitua ja selkeyttää tiedonsaantia niin toimijoiden kuin valvontaviranomaisten välillä.

Lausuntonne koskien vaikutusten arviointia

Tekoälyasetuksen toimeenpanon valvonta on uusi tehtävä viranomaisille, ja sen vaikutusten laajuudesta ei ole tarkkaa arviota. On tärkeää varmistaa, että valvonta- ja ohjausresurssit ovat

riittävät, erityisesti lainsäädännön toimeenpanovaiheessa. Erityisesti korostuu neuvontatyön merkitys, kun tekoälyjärjestelmät ovat uusia ja niiden vaikutuksista ei ole aikaisempaa kokemusta.

Suurin tehtävien hajauttamisesta aiheutuva haaste on tekoälyosaamisen ja -osaajien riittävyys sekä mahdolliset eroavaisuudet eri viranomaisten tekemien tulkintojen ja linjausten välillä. Näitä haasteita kannattaa ratkoa viranomaisten välisellä yhteistyöllä.

Ehdotuksen mukaan suuririskisten tekoälyjärjestelmien valvonnan vaatimat resurssit ovat merkittäviä. Valvonnan onnistuminen edellyttää tehokasta tiedonsaantia eri toimijoiden välillä. Erityisesti markkinavalvonnan ja suuririskisten tekoälyjärjestelmien avoimuusvelvoitteet kaipaavat selkeitä linjauksia ja riittäviä tukiresursseja.

Lausuntonne koskien säännöskohtaisia perusteluita

Pidämme tärkeänä, että lakiehdotuksen perusteluissa huomioidaan tekoälyjärjestelmien tarjoajien ja käyttöönottajien roolit selkeästi. On tarpeen täsmentää valvontaviranomaisten välistä työnjakoa ja varmistaa, että valvontatehtävät eivät aiheuta päällekkäisyyksiä tai epäselvyyksiä. Erityisesti roolien määrittely käyttöönottajan ja kehittäjän välillä yhteiskehittämishankkeissa kaippaa selkeytystä.

Lausuntonne koskien pykälä

Pidämme hyvänä ja selkeänä ratkaisuna sitä, että seuraamusmaksuja ei voida määrätä hyvinvointialueille. Tämä mahdollistaa hyvinvointialueiden keskittymisen ydintehtäviinsä ilman ylimääräistä taloudellista rasitetta.

Muut kommentit HE -luonnoksesta

Tekoälyasetus ja ehdotettavat lait tulevat lisänä nykyiseen sääntely-ympäristöön, jossa on jo varsin monipuolisesti säädetty sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen tietojärjestelmien vaatimuksista ja itse palvelutoiminnan järjestämisestä tiukassa rahoitustilanteessa. On tärkeää, että valvontatoiminta ei muodostu tekoälyjärjestelmien käyttöönoton ja hyödyntämisen esteeksi. Tarvitaan selkeää ohjeistusta ja tukea toimijoille, erityisesti tietosuojan soveltamisen osalta.

Tekoälyä kehittäville ja käyttöönottaville organisaatioille on tärkeää, että tekoälyviranomaisilta saa runsaasti neuvontaa ja ohjausta, mikä edellyttää tekoälyviranomaisilta osaamisen lisäksi riittävää resurssointia, ettei vastausajat kasva kohtuuttoman pitkiksi.

Valvonta voi kohdistua hyvinvointialueisiin usean eri valvontaviranomaisen kautta. Siksi pidämme erityisen tärkeänä valvontaviranomaisten välistä hyvää yhteistyötä. Emme näe järkevänä, että hyvinvointialueet tai muut toimijat joutuisivat erikseen seuraamaan eri markkinavalvontaviranomaisten päätöksiä ja ohjeita. Päätökset ja ohjeet tulisi löytyä järkevällä tavalla yhdestä paikasta.

Pohde toivoo, että lain soveltamiseen liittyvä mahdollinen epävarmuus pyritään minimoimaan selkeillä kansallisilla ohjeistuksilla ja laadukkaalla tiedottamisella, ettei tekoälyloikka jää ottamatta.

Jos organisaationne toimii tiedonhallintalain (906/2019) tarkoittamana tiedonhallintayksikkönä, mitkä ovat näkemyksenne hallituksen esityksen luonnoksen 4.2.6. kappaleeseen ”Tiedonhallinnan muutosvaikutukset” organisaationne koskevan tiedonhallinnan osalta?

Pohde toimii tiedonhallintalain tarkoittamana tiedonhallintayksikkönä. Lausunrossamme olemme tunnustaneet tiedonhallintalain vaikutukset yleisesti. HE:n perusteella huomioimme, että esityksellä saattaa olla tulevaisuudessa vaikutuksia erityisesti tietojärjestelmiin, esimerkiksi asiantuntijajärjestelmiin ja tiedonsaantioikeuksiin liittyen.

Toimiiko organisaationne tai edustamanne yritys tekoälyasetuksen tarkoittamana toimijana, ja jos toimii, millä tavoin katsotte, että asetus ja ehdotettavat lait vaikuttavat organisaatioonne tai yritykseenne?

Pohde toimii lähinnä tekoälyasetuksen tarkoittamana käyttöönottajana, mahdollisesti joissain tilanteissa myös tarjoajana. Asetus ja ehdotettavat lait lisäävät hallinnollista taakkaa, sillä meidän on luotava uusia tai täydennettävä olemassa olevia hallintamalleja ja prosesseja. Vaikka mahdollisuuksien mukaan hyödynnettäisiin olemassa olevia tietosuojan, tietoturvan ja riskienhallinnan hallintamalleja, asiantuntijatyöhön tarvitaan lisäresursseja tiukasta rahoitustilanteesta huolimatta.

Eskola Pasi
Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialue